

ETYKA CONRADOWSKA JAKO PRAWO MORALNE

ŻYJEMY TAK JAK ŚNIMY – SAMOTNIE.

WE LIVE, AS WE DREAM – ALONE. (ANG.)

JOSEPH CONRAD

- (właśc. **Józef Teodor Konrad Korzeniowski**;
- 1857–1924) – pisarz i publicysta tworzący w języku angielskim,
- Polak z pochodzenia.

ARMIA KRAJOWA – WIERNOŚĆ ETYCE

HONOR:

analogie pokolenia wojennego z losem
własnym,

porównania z „sytuacjami ostatecznymi”,
narzucającymi wymóg codziennego
podejmowania decyzji, od których zależało
życie własne i życie najbliższych.

„Jego książki stały się zbiorem
praktycznych recept dla ludzi,
toczących bój samotnie i w ciemności.”

CONRAD ODCZYTANY PRZEZ AK-OWCÓW

Polacy od początku
szukali w jego dziele
przeżyć, do siebie
specjalnie
zaadresowanych.

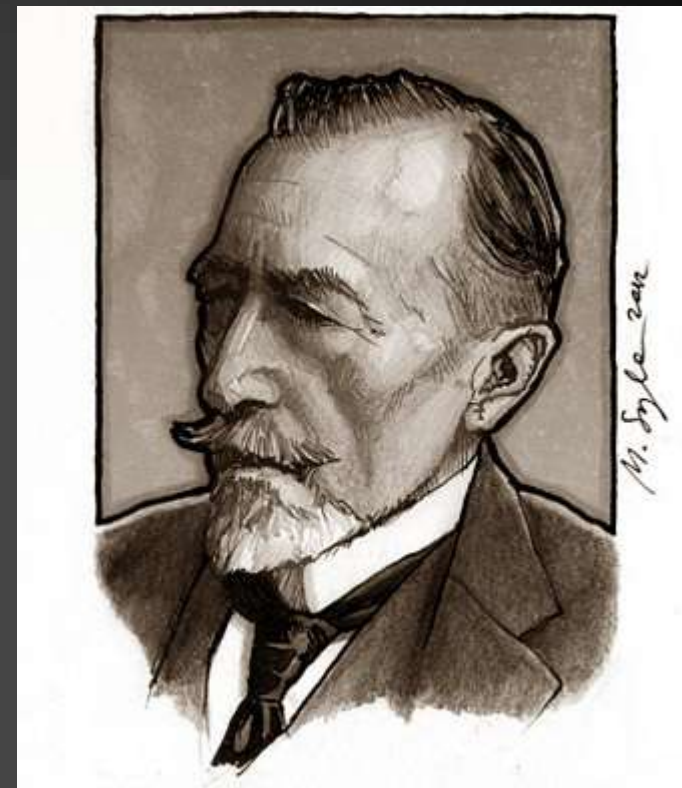
„Prawdziwym życiem
człowieka jest to, że
żyje on w myślach
innych ludzi.”

„Prawdziwa mądrość
nie jest pewna
niczego na tym
pełnym sprzeczności
świecie.”

1925 – „PISARZ –
RODAK” -
SŁOWA
STEFANA
ŻEROMSKIEGO

TO NIE DO WIARY, Z JAK
PRZYMKNĘTYMI
OCZYMA,
PRZYTĘPIONYMI USZAMI
I SENNĄ MYŚLĄ IDZIEMY
PRZEZ ŻYCIE.

POLSKOŚĆ CONRADA

- Conrad, w listownych dyskusjach z innym przyjacielem, znakomitym krytykiem Edwardem Garnettem, gniewnie korygował formułę o własnej rzekomej "słowiańskości": **"wydajesz się zapominać, że jestem Polakiem. Zapominasz, że jesteśmy przyzwyczajeni chodzić w bój bez złudzeń."**

CONRAD MARYNISTA

MORALISTA

- Książki Conrada stały się w Polsce oknem na wielki świat, oknem otwartym przez budzącego zaufanie rodaka, a zarazem brewiarzem lekcji moralnych.

ROMANTYK

- „Lekcji tym łatwiej przyjmowanych, że znajdowaliśmy w nich wyraźne echa znajomych trudnych nauk wielkich pisarzy romantyzmu”.

OBLICZE CONRADA- MORALISTY

- ukazującego bohaterów w sytuacjach ostatecznych,
- ukazującego bohaterów wobec praw ludzkich i naturalnych,
- piszącego o konieczności obrony honoru nawet za cenę życia,
- o wierności nawet przy braku nadziei,
- o wymogach kodeksu obowiązującego niezależnie od nastroju i od praktycznych konsekwencji ...

A PRIORI- EGO- A POSTERIORI

TRZY SKŁADNIKI WIZJI
ŚWIATA CONRADA

PO PIERWSZE, ANTY- RELATYWIZM

Demaskuje fałsz, który jest wynikiem chęci zdobycia uznania, kłamstwo które jest skutkiem wierności.

W swoich utworach uporczywie wskazuje na wielostronne uwikłania zasad i wartości, którymi się kierują jego bohaterowie.

Zwraca uwagę na sploty idealizmu i egocentryzmu.

Propaguje wierność ,”która przybiera postać zdrady”,

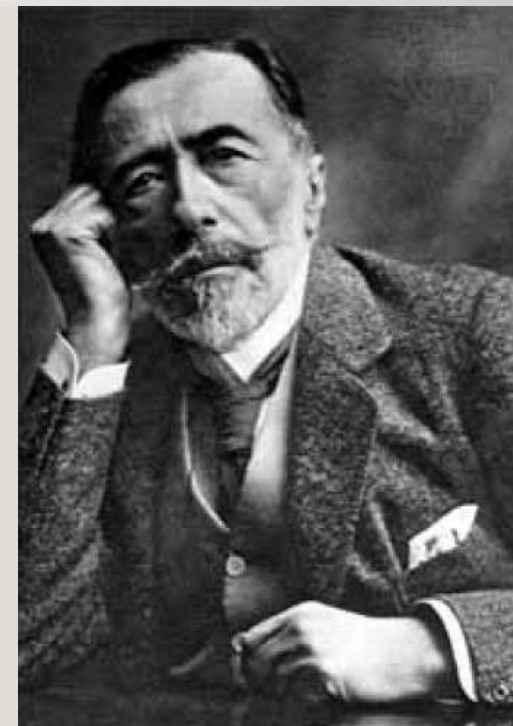
WYBÓR BYWA NIERAZ TRAGICZNY

- „Aby coś ocalić, lub dać czemuś szansę zaistnienia, niszczy się lub naraża na zniszczenie coś innego, także wartościowego”.

SKUTECZNOŚĆ CZYNU ? WŁADZA OPARTA NA PRZEMOCY?

- skuteczność działania - tak niezbędna w życiu jednostek i zbiorowości - jest przez Conrada widziana jako postulat nic wspólnego z etyką niemający.
- przeciwnie: kierowanie się skutecznością z reguły doprowadza do rozbratu z zasadami moralnymi.

PO DRUGIE - TRAGIZM

Niczego nie można uznać za tragiczne;
skoro wszystko jest względne,
w miejsce tragedii mamy co najwyżej ponury bezsens.

**Człowiek współczesny
wykręca się jak może
przed doznaniem
nieuchronności,
nieodwracalności -
zwłaszcza w dziedzinie
wyborów moralnych.**

PRAWO A
ETYKA

Powinności etyczne
człowieka stawiają go
niekiedy w położeniu,
z którego jedynym
godnym wyjściem jest
śmierć.

PO TRZECIE - PRZEDZIAŁ MIĘDZY PODMIOTEM A PRZEDMIOTEM

1

**"życie nie zna nas, a my
nie znamy życia";**

2

**natura nie jest nawet
obojętna (bo obojętność
implikuje świadomą
postawę), ale ślepa na
ludzi i ich wysiłki, moralnie
neutralna;**

3

**nie ma logicznej ciągłości
między fizycznym
światem, w którym
istniejemy, a naszymi
ideałami etycznymi.**

CO WIĘC
BYŁO
ISTOTNE?

Przeszłość, w sensie historycznego dorobku kulturowego ludzkości to fundament i skarbnica wszelkich wartości moralnych.

„JĄDRO CIEMNOŚCI”

„Umysł ludzki jest zdolny do wszystkiego – ponieważ zawiera w sobie wszystko, zarówno przeszłość, jak i przyszłość.(...) była tam prawda – prawda bez maski czasu”.

CONRADOWSKI PARADOKS

**ukazanie niepewności
i cząstkowości wpływu
jednostki na bieg
wydarzeń życia
zbiorowego (na
"historię")**

**podkreślanie
odpowiedzialności
moralnej każdego
człowieka**

PARADOKS –LUX-TENEBRE

Ciemna strona każdego człowieka.

Każdy z nas ma dwa oblicza duszy:
ciemną i jasną.

Może właśnie Kurtz odkrył „tę”
ciemną...

(...) I BLASK SŁOŃCA MOŻE STAĆ SIĘ NARZĘDZIEM
KŁAMSTWA.

- **To nie bieg historii nadaje wartość ludzkim czynom, bo wcale nie jest tak, że sprawiedliwość zwycięża, a zło zostaje naprawione; wcale nie jest tak, że to, co wygrało, jest lepsze od tego, co zostało zniszczone.**

W CIEMNOŚCI PRAWA

- *Twierdzę, że żaden głupiec nie sprzedał nigdy diabłu swojej duszy; może głupiec jest na to za głupi, a może diabeł zbyt diabelski.*

ZIEMSKIE PRAWA

- *Ziemia nie była ziemską, a ludzie byli... nie, ludzie nie byli nieludzczy. Widzicie, otóż to było najgorsze ze wszystkiego – podejrzenie, że oni nie są nieludzczy. Przenikało to z wolna do świadomości. Wyli i skakali, i kręcili się, i wykrzykiwali straszliwie; a najbardziej z wszystkiego przejmowała mnie właśnie myśl o ich człowieczeństwie – takim samym jak moje – myśl o moim odległym powinowactwie z tym dzikim, namiętym wrzaskiem.*

PONAD PRAWEM

- (...) miałem ochotę się przekonać, czy ten człowiek, który wyruszył zaopatrzony w pewne moralne zasady, dostanie się w końcu na szczyt i jak tam sobie będzie poczynął”.

ABSOLUTYZM MORALNY CONRADA

**Tylko stałe trzymanie
się kodeksu praw moralnych
umożliwia bycie dobrym,
prawym człowiekiem.**

KODEKS

---

honorowe
postępowanie,

odwaga
w każdej
sytuacji,

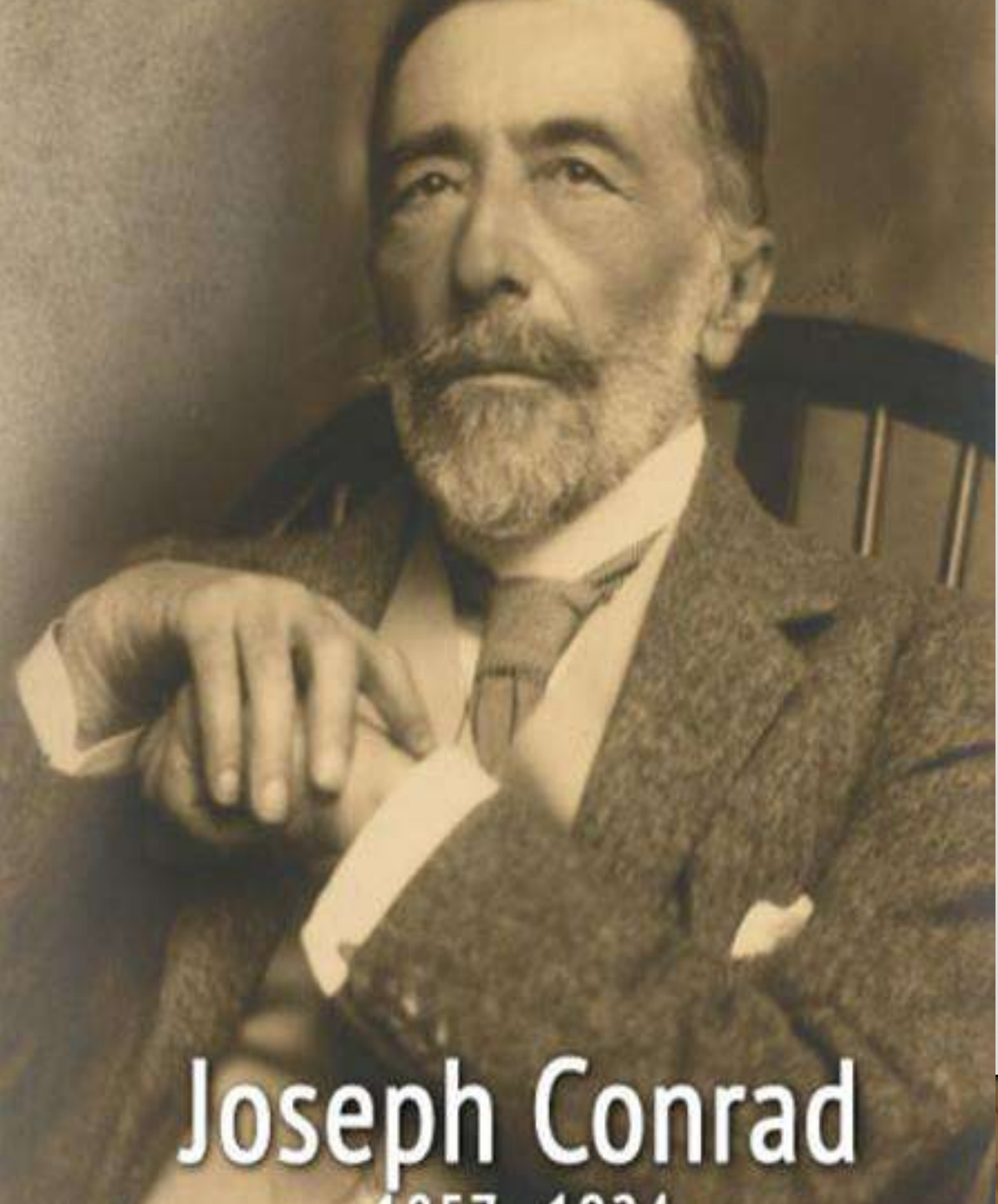
wypełnianie
obowiązków,

prawe działania,

zachowanie
wierności danym
przysiężeniom,

wierność
przyjaźni.

“
Człowiek jest
zadziwiający,
ale arcydziełem
nie jest.

Joseph Conrad
1857-1924